

Maruša Avguštin

23. BIENALE ILUSTRACIJ V BRATISLAVI (BIB)

Na letošnjem Bienalu ilustracij, ki je v Bratislavi potekal od 2. septembra do 26. oktobra 2011, je sodelovalo 44 držav in 350 ilustratorjev z 2318 ilustracijami. Osem držav je bilo zastopanih z enim samim avtorjem. Med drugimi je npr. Slovenija sodelovala s trinajstimi, Slovaška pa s petnajstimi ilustratorji.

Mednarodna strokovna žirija je podelila nagrade naslednjim ustvarjalcem:

- Grand Prix BIB 2011 **Eunyoungu Choju** iz Južne Koreje
- 5 zlatih jabolk BIB 2011 so prejeli:
Janik Coat iz Francije,
Wouter van Reek iz Nizozemske,
Rashin Kheyrieh iz Irana,
Jooyun Yoo iz Južne Koreje in
Tomáš Klepoch iz Slovaške
- 5 plaket BIB 2011 so prejeli:
Marit Törnqvist iz Nizozemske
Jochen Stuhmann iz Nemčije,
Iban Barrenetxea iz Španije,
Valerie Losa iz Švice in
Simona Rea iz Italije.

Častno priznanje za založnika sta prejeli Mehika in Ukrajina.

Otroška žirija je tudi letos izbrala svojo nagrajenko, in sicer **Ayuano Imai** iz Japonske.

Osrednjo razstavo mednarodnih razstavljalcev v Domu kulture je spremljalo več izjemnih predstavitev:

- španskega ilustratorja **J. A. Penella Tàssiesa**, dobitnika Grand Prix BIB 2009 za ilustracijo,
- ilustracij nemške pisateljice in ilustratorke **Jute Bauer**, ki je leta 2010 prejela nagrado H. Ch. Andersena za ilustracijo,
- angleškega mladinskega pisatelja **David Almonda**, dobitnika nagrade H. Ch. Andersena 2010 za literaturo,
- izbor originalnih del Delavnice BIB-UNESCO Albina Brunovskega, ki jo je letos vodil slovaški ilustrator Peter Uchnár in
- dela pomembnega slovaškega slikarja in ilustratorja **Karola Ondreička**.

V prostorih tujih veleposlaništev v mestu so bila razstavljena še originalna dela iz različnih držav, v BIBIANI pa je stalno na ogled zbirka ilustracij odkupljenih in podarjenih del z različnih razstav BIB-a, med katerimi je tudi ilustracija Alenke Sottler iz pesniške zbirke Barbare Gregorič *Lena luna*, ki jo je kot najboljšo na razstavi BIB izbrala otroška žirija leta 1999. Bratislava vsaki dve leti res intenzivno zaživi z BIB-om, čeprav javnih opozoril po mestu v oktobru ni bilo opaziti.

Statistični podatki in imena nagrajencev BIB-a 2011 ne povedo dosti o značilnostih bratislavskega bienala. Nekaj primerjav med BIB-om in vsakoletnim Sejmom otroških knjig v Bologni nam zato pomaga osvetliti značaj BIB-a.

Razlike in sorodnosti med BIB-om in Sejmom otroških knjig v Bologni

BIB in Sejem otroških knjig v Bologni predstavljata dvoje najprestižnejših predstavitev originalnih ilustracij iz vsega sveta. Čeprav je v Bologni poudarek na knjigah in založbah, ilustratorska razstava pa glavni spremljevalni dogodek knjižnega sejma, BIB pa je omejen samo na ilustracije, se zdi, da se organizatorji obeh prireditvev že leta trudijo za približevanje na ilustratorski ravni. Navzven je morda najvidnejša razlika med obema dejstvo, da so na BIB-u skupaj predstavljeni avtorji iz posameznih držav, medtem ko so ilustratorji na razstavi v Bologni prikazani po abecednem redu imen oz. priimkov sodelujočih. Pomembno razliko med obema prireditvama predstavljajo tudi pogoji za sprejetje: za BIB morajo biti ilustracije že objavljene v knjigi, za udeležbo na bolonjski razstavi pa to kljub poudarku sejma na založbah, ni pogoj. Prijave za udeležbo na Sejmu knjig opravijo ilustratorji osebno in tudi sami nosijo stroške in tveganja, udeležbo na BIB-u praviloma naredijo posamezne države. Pri nas ima to nalogo Ilustratorska sekcija ZDSLJU. To je najbrž eden od pomembnih razlogov, da so naši ilustratorji redni gostje BIB-a in so doslej prejeli na njem veliko nagrad in priznanj, redko pa se pojavljajo na razstavi v okviru znamenitega bolonjskega knjižnega sejma. **Lila Prap** in **Alenka Sottler** sta med našimi ilustratorkami najvidnejši udeleženki tako na BIB-u kot v Bologni. Tudi večje število ilustratorjev iz vzhodnoevropskih

držav na BIB-u ni več tako očitno kot pred političnimi spremembami, njihova udeležba na razstavi v Bologni pa se zdi, da postaja številčnejša, medtem ko se BIB trudi pridobiti več razstavjalcev z Zahoda. Kljub temu pa sta bili Amerika in Kanada tudi letos na BIB-u zastopani samo s po enim avtorjem Medsebojni stiki med BIB-om in Sejmom knjig v Bologni, ki jih opažamo že nekaj let, bogatijo obe prireditvi, ne da bi vsaka od njiju izgubila svoj karakter.

O letošnjem BIB-u na splošno

Kljub nespornemu bogastvu ilustratorske bere z vsega sveta ostaja vtis, da letošnji BIB ni nudil dosti presežkov. To sicer zaznavamo že nekaj časa, ne le v Bratislavi ampak tudi v Bologni. Ob upoštevanju zakonitosti ilustracije to niti ni nujno slabo, saj iskanje likovnih novosti za vsako ceno hitro lahko pripelje v slepo ulico in ekshibicionizem avtorjev, ki se ne zmorejo ali nočejo prilagoditi mladim bralcem. Pred leti je bilo na Sejmu knjig v Bologni to močno opazno. Kljub določeni odsotnosti stilističnih novosti je žirija 23. BIB-a odgovorno iskala prav novosti, tako na vsebinski kot na tehnični ravni. Ob natančnejšem ogledovanju razstavljenih del je bilo te zaznati v dinamičnosti dogajanja posameznih prizorov z letečimi konji, ribami in človeškimi figurami v zraku, v diagonalnih kompozicijah, a surrealističnega izraza je bilo malo. Bolj očitna je bila tehnična raznolikost ilustracij, kjer je izstopala pogosta grafična učinkovitost in raba najrazličnejših kombiniranih tehnik: klasični akvarel, pastel, tempera ali olje in akril so se pojavljali skupaj z računalniškimi rešitvami, kar je pogosto ustvarjalo bogate likovne efekte, predvsem v razgibanosti strukturiranih ilustratorskih površin. Več je bilo tudi črno-belih ilustracij. Posebej pri nizo-

zemskih avtorjih je bil v nekaj primerih opazen vpliv mojstra abstraktne umetnosti Pieta Mondriana. Japonski ilustrator, prvi dobitnik nagrade Astrid Lindgren, nas je z avtorsko slikanico *Vesoljno jajce* spomnil na znamenito češko ilustratorko in oblikovalko Kvêto Pacovsko. Zanimiva je bila tudi sorodnost Vitalija Konstantinova z Mauriceom Sendakom. Za nas je bila posebej opazna podobnost med finskima ilustratorkama Nino Haiko (r. 1978) z Lilo Prap in Leno Frölander-Ulf (1976) z Alenko Sottler. Omenili smo le nekaj najvidnejših sorodnosti med rokopisi različnih ilustratorjev.

Med podeljenimi nagradami BIB¹ 2011 je bila absolutna zmagovalka Južna Koreja z Grand Prix-jem in Zlatim jabolkom. Medtem ko je Grand Prix izpostavil že omenjeno dinamičnost kompozicije in kontrastnost gladkih barvnih površin ter grafično občuteno strukturiranje, je Zlato jabolko prejela povsem slikarsko rešena ilustracija v zadržanem črno-sivem niansiranju vejevja na rumenkasti podlagi, ki spominja na kitajske svitke. Tudi Nizozemci so prejeli dve nagradi: ilustracija, ki je prejela Zlato jabolko, je inteligentno in subtilno združevala vpliv Pieta Mondriana v oblikovanju drevesa in pod njim ležečo drobceno smešno figuro, BIB-ova plaketa pa je v bogato niansiranem temnem koloritu nočnega prizora z vključeno figuro razkrivala dvojnost slikarskega in ilustratorskega značaja in je bila na svoj način podobna ilustracijam Irene Majcen v knjigi *Slovenski pesniki o cvetju*. Če omenimo med nagrajenimi le še Slovaško, je Zlato jabolko prejela krožno zasnovana ilustracija črt in barvnih ploskev v močnem rdeče-črno-belem koloritu s kar grotesknimi figurami. Očitno je žirija ocenjevala kvalitetne, izrazno zelo različne rešitve.

Odsotnost nekaterih največjih ilustratorskih imen je bila najbrž eden od razlogov, da je razstava izzvenela dobro, a ne odlično. A številnost mladih avtorjev in različnost ilustratorskih tehnik dajeta upanje, da bo morda že naslednji bienale nudil več likovno dobrih presenečenj.

Moldavija se na BIB-u že dalj časa pojavlja predvsem z bogato pripovednostjo in živim koloritom v prevladujočem realističnem slogu in z ekspresionističnimi poudarki, na letošnji razstavi pa je bilo opaziti več likovno sodobneje obravnavanih ilustracij. Ob dosedanji vztrajnosti bo prej ali slej prejela tudi kakšno nagrado.

Presenečenje BIB-a 2011 pa je bila vsekakor srbska ilustracija. Srbija je že nekaj let glede na število sodelujočih ilustratorjev zelo dobro zastopana, a letos je njihovo znano motivno duhovitost in pestrost v sodobnih tehničnih izvedbah nadgradil viden napredek v kvaliteti izvedb.

Slovenija je tako kot mnoge druge države ostala brez nagrade.

Slovenska udeležba

Na BIB-u 2011 so sodelovali: Suzana Bricelj, Mojca Cerjak, Andreja Gregorič, Polona Lovšin, Silvan Omerzu, Erika Omerzel Vujić, Aleksander Jankovič Potočnik, Andreja Peklar, Lila Prap, Arjan Pregl, Marija Prelog, Ana Šalamun in Emi Vega. Kakor za celotno bienalno razstavo tako tudi za slovensko prisotnost na njej lahko zapišemo, da je bila dobra, a brez posebnih presežkov. Tudi za naše ilustratorje lahko ponovimo, da nekaterih najboljših ni bilo med njimi. Na prvo mesto med letošnjimi razstavljalci bi morda lahko postavili Suzano Bricelj z ilustracijami za knjigo Toneta

¹ Ilustracije zmagovalcev si lahko ogledate na spletni strani BIB (<http://www.bibiana.sk/index.php?id=29&L=2>).

Pavčka *Po morju plava kit*. Z realistično upodobitvijo morja in stavb ob obali in z ogromnim kitom ji je uspelo ustvariti kar surrealistično razpoloženje. Podoben kontrast je dosegel Aleksander Jankovič Potočnik z *Dišečim dihurjem* Mateje Perpar. Posebnost naše predstavitve so bile zaradi minimalistične izraznosti s posebnimi perspektivnimi pogledi črno-bele ilustracije Arjana Pregla za knjigo Tatjane Pregl *Hlačke za oblačke*.

Sklepna misel

Izjemne pomembnosti bienalne ilustratorske razstave in vseh številnih spremljajočih dogajanj v času BIB-a 2011 ne more omajati mnenje, da letošnji BIB ni bil najboljši glede ilustratorskih prispev-

kov. Brez dvoma ostaja BIB poleg Sejma otroških knjig v Bologni najpomembnejša svetovna predstavitev ilustracij z najnovejšimi ilustratorskimi trendi. Občudovanja vreden je trud, ki ga Bratislava vlaga vanj. Nobenega razloga ni, da Bienale kljub težkim ekonomskim razmeram ne bi obstal in se razvijal, saj njegovo jedro predstavlja zares veliko število umetnikov, ki so na otroško knjigo vezani s posebno ljubeznijo, zagnanost in predanost pa je čutiti tudi pri strokovni in tehnični ekipi BIB.

Tudi večkrat zapisana misel, da bi se naj slovenska ilustracija predstavila na eni od najprestižnejših prireditev v svetu, mora ostati v načrtu slovenskih ilustratorjev oziroma njihovih organizacijskih predstavnikov. Slovenska ilustracija si to nedvomno zasluži.